

Bakgrunnsdokument – Den norske kirkes globale oppdrag

Dette dokumentet vil løfte frem nye og viktige impulser i global misjon og kirkesamarbeid og gi eksempler på hvordan disse er blitt brukt i Den norske kirkes sammenheng siden forrige gang Kirkemøtet hadde misjon oppe som sak i 2012.

Kirkemøtets sak «Misjon til forandring- utfordringene fra Edinburgh 2010» (KM 07/12¹) fikk vidtrekkende konsekvenser på nasjonalt, regionalt og ikke minst på lokalt plan i Den norske kirke. Det meste av det som nevnes i dette dokumentet, er på en eller annen måte en oppfølging av vedtakene Kirkemøtet fattet i denne saken i 2012. Stikkordsmessig kan noe av det viktigste oppsummeres slik:

- Bevisstgjøring om kirkens misjonsoppdrag gjennom ressursheftet «Misjon til forandring» utgitt av Mellomkirkelig råd (MKR) og Samarbeid menighet og misjon (SMM)
- Ungdommens kirkemøtes saker om misjon i 2010, 2016 og 2019²
- Arbeidet med urfolk og misjon
- Flere fagdager om misjon, diakoni og trosopplæring, både nasjonalt og i bispedømmer og prostier
- Videreutvikling av «menighetens misjonsavtale» som en mulighet, ressurs og forpliktelse
- Videreutvikling av «Misjon i åpenbaringstiden» som et årlig fokus i gudstjenestene
- Videre arbeid med forståelsen av «holistic mission» (helhetlig misjon) med styrking av miljøperspektivet: jf. bl.a. Klimapilegrim 2015 og 2019³ og kampen for rettferdighet, bl.a. gjennom Rettferdskonferansen 2018, 2019 og 2020⁴

1) Globale og misjonale impulser (2012-2020)

«Holistic mission» - om økumenikk og misjon

Jesu yppersteprestelige bønn: «Jeg ber om at de må være ett, slik du og jeg er ett, for at verden skal se at du har sendt meg» (Joh 17,21) nevnes ofte som grunnlaget for økumenisk arbeid. Hundreårsmarkeringen av misjonskonferansen i Edinburgh i 1910, bidro til å forsterke tilnærmingen mellom den økumeniske og den evangelikale bevegelsers forståelse av misjon som kirkens *helhetlige* oppdrag i verden.⁵ I den evangelikale bevegelse har diakoniens egenverdi fått en større og tydeligere plass enn før, og i den økumeniske bevegelse har vitnesbyrdet om Kristus som verdens frelser fått en tydeligere plass enn tidligere. Forståelsen av misjon som *hele kirken med hele evangeliet til hele verden og hele mennesket* har blitt en felles plattform for begge disse delene av den globale kirke. Den katolske kirke deler også denne forståelsen, og under pave Frans er samarbeidet med de andre kirkefamiliene styrket. Med andre ord kan vi si at en felleskirkelig forståelse av misjon som å vitne om Kristus og

¹ https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/km_7_1_12_misjon_til_forandring.pdf

² <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/ungdommens-kirkemote/saksdokumenter-og-vedtak/>

³ www.klimapilegrim.no

⁴ www.rettferdskonferansen.no

⁵ I denne sammenheng er den økumeniske bevegelse særlig Kirkens verdensråd, og den evangelikale bevegelse World Evangelical Alliance og Lausannebevegelsen

kjempe for rettferdighet er blitt styrket i tiden som er gått etter at Kirkemøtet sist drøftet misjon i 2012.

Dåpen og sendelsen

Når vi døpes, får vi del både i et lokalt, men også et grensesprengende globalt felleskap med samme oppdrag. Korset presten tegner på den som døpes ved døpefonten, gir en dyp tilhørighet, først og fremst til Kristus og til den lokale menighet, men også til hele den verdensvide kirke, slik det er uttrykt i dåpsliturgien: «NN, Guds barn, er nå blitt en del vår menighet og Kristi verdensvide kirke». Vi blir del av noe større enn oss selv som også gir retning for livet vårt. Gjennom dåpen sender Gud oss ut for å bygge Guds rike i verden.

Ungdommens kirkemøte uttrykte det slik i misjonssaken «Kom, - og gå!» i 2010: «Slik vi blir døpt på grunnlag av dåps-/misjonsbefalingen, blir vi også døpt til selv å ta del i den. Vi har som kristne en identitet som personer som er sendt» (UKM 3/2010).

I samarbeidet mellom Den norske kirke og misjonsorganisasjonene i SMM har det utkrystallisert seg et ønske om å styrke vår kristne identitet som «skapt-døpt-sendt»: Hvert enkelt menneske er skapt i Guds bilde som unike og umistelige (1 Mos 1,26) og døpt til å tilhøre Jesus Kristus i liv og død (Rom 6,3ff.). Og vi er sendt til våre medmennesker og verden for å bety en forskjell og dele den kristne tro i ord og handling (Joh 20,21). Når Den norske kirke nå satser på dåp i tiden fremover, er det viktig at dåpen ikke bare blir fremstilt som en punktuell handling, men som inngangen til et liv i vekst og tjeneste. Sammenhengen mellom dåp og sendelse blir derfor meget viktig. Slik også *Plan for diakoni* uttrykker det:

«Dåpen gir del i Kristus, og den dømte blir del av den verdensvide kirke og det kristne fellesskapet. I nattverden fornyes dåpens fellesskap med Kristus, mennesker gis tilgivelse, fornyelse og håp for fremtiden og sendes ut i hverdagen til tjeneste for skaperverket og alle mennesker.»

Sluttuttalelsen fra den siste store økumeniske misjonskonferansen i Arusha i 2018 til Commission for World Mission and Evangelism i Kirkenes verdensråds regi, «The Arusha Call for Discipleship», utfordrer oss på nettopp dette: «We are called by our baptism to transforming discipleship: a Christ-connected way of life in a world where many face despair, rejection, loneliness and worthlessness». ⁶ Konferansens tema var hvordan disippelskap utfordrer oss som enkeltkristne og som kirke til innsats i verden – drevet av Den hellige ånd – med utstøtte og særlig sårbare og marginaliserte grupper av mennesker som utgangspunkt og perspektiv. Dette videreførte samtidig arbeidet med disippelskap fra den store verdenskonferansen Lausanne III i Cape Town i 2010. ⁷

I Norge har denne tematikken blitt presentert og drøftet på prostemøter og stiftsdager i de aller fleste bispedømmer. Den har også vært gjenstand for samtaler i NORME, MKR og SMM. Artikler har vært skrevet om Arushakonferansen i *Luthersk Kirketidende* (temanummer pinsen 2018) og før jul i 2020 kom to temanummer i Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap (NTM), hvor deltakere fra den norske delegasjonen til Arusha har skrevet lengre artikler med ulike perspektiv ⁸. Generalsekretærene i de syv misjonsorganisasjonene Den norske kirke samarbeider med gjennom SMM, skrev en felles artikkel i dagsavisen *Vårt Land* om dåpen og

⁶ <https://kirken.no/nb-NO/SMM/nyheter/arusha-2018/>

⁷ <https://kirken.no/globalassets/kirken.no/smm/filer-2016/cape-town-commitment-oversettelse-norsk.doc>.

⁸ *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap* nr. 2 og nr. 3 kan lastes ned digitalt på <https://journals.mf.no/ntm/issue/archive>

sendelsen under overskriften: «Dåpen må løfte frem misjonsoppdraget»⁹. Noe er sådd slik at «transforming discipleship» kan tas videre i den norske konteksten.

Den norske kirke har 3,7 millioner dømte medlemmer. Som kirke ønsker vi å bekrefte tilhørigheten. Men vi skylder også å ta våre medlemmer på alvor som medarbeidere i kirkens oppdrag, i Guds misjon. Dette utfordrer oss som folkebevegelse og sivilsamfunnsaktører, og er også i tråd med hva Kirkemøte gav som utfordring til alle dømte i 2012:

«Kirkemøtet oppfordrer Den norske kirkes medlemmer til disippelskap og etterfølgelse: Søke Kristus, dele troen og vise omsorg for vår neste og skaperverket. Kirken utfordrer derfor alle sine medlemmer til personlig givertjeneste og forbruksmønstre som bidrar til global rettferdighet og vern om skaperverket.»
(KM-sak 7/12 vedtaks pkt. 1a)

Misjon og disippelskap – være og gjøre disipler!

I Arusha handlet det mest om hva det vil si å være disippel. Men nettopp et kjennetegn ved en disippel, er at denne åpenhertig inviterer flere til å vandre med Mesteren. Ikke med en påtrengende fot i dørsprekken, men med et sårbart vitnesbyrd og en lydhørhet for Åndens ledelse til å dele det vi selv har fått overlevert, skatten i leirkaret (2 Kor 4,5ff.). Uttalelsen fra Lausanne III uttrykker dette klarere: «Kristi kall til sin kirke kommer til oss på nytt fra evangeliens sider: «Kom og følg meg», «Gå og gjør disipler» (Art.10).

«Misjon og disippelskap: Jesus sine siste ord – som ovenfor ble kalt "disippelgjøringsbefaling" - kalles også for misjonsbefalingen. I Joh 20,21 er Jesus tydelig på at oppdraget med å dele troen innebærer en bevegelse utover: "Som Far har sendt meg, sender jeg dere". Her oppfordrer Jesus sine disipler til å dele troen sin med nye mennesker. Kristendom er derfor en misjonerende religion. Det begynte i Jerusalem og spredte seg til mange ulike deler av verden. En forgreining gikk østover gjennom Midtøsten til India og Kina, en annen sørover mot Egypt og Etiopia. Hovedstrømmen gikk fra Jerusalem, gjennom Lilleasia og til Europa og området rundt Middelhavet. Fra Europa utbredte kristendommen seg til Nord-Amerika. Fra Nord-Amerika og Europa spredte den seg til Sør-Amerika, Afrika og til Asia.»¹¹

Misjon fra randsonen – fra urfolk, undertrykte og marginaliserte

Et annet hovedpoeng i Arusha var å lytte til vitnesbyrd fra mennesker som på ulike måter opplever seg undertrykt og marginalisert, enten det skjer på grunn av kjønn, rase, etnisitet, legning, funksjonsnedsettelse, alder, økonomiske eller sosiale forhold, eller andre forhold. Kirkenes verdensråd har siden misjonsdokumentet *Sammen på vei mot livet: Misjon og evangelisering i landskap og endring* (2013) snakket om «mission from the margins» - misjon fra randsonene. Poenget er dette: kanskje hører og merker vi evangeliets stemme og frigjørende kraft sterkest fra mennesker som vitner om Jesus Kristus fra en avmektig og marginalisert posisjon, uavhengig av hvor dette skjer geografisk. Vi kalles til å lytte til disse vitnesbyrdene, slik at randsonene ryster våre komfortsoner (jf. 1 Kor 1,26ff.).

⁹ *Vårt land* 05.02.2020

¹⁰ *Cape Town Commitment*, Lausanne III 2010,62.

¹¹ Se pkt. 3.4 i NMS sitt grunnlagsdokument: [Les her](#).

I Norge er det i dag om lag 250 migrantkirker. Hører vi et vitnesbyrd og et kall fra disse? Biskop Stein Reinertsen sa følgende på Kirkemøtet i 2018: «...det er våre nye landsmenn som stiller de dypeste spørsmålene om tro. Det må vi ta på alvor.» Skaper vi åpninger i våre fellesskap som gir reelt rom og aktørskap? Det er også flere andre fruktbare koblinger mellom saken om «Kristne migranter» og «Den norske kirkes globale oppdrag».

Samtidig er randsoner og avmaktsposisjoner ikke primært en geografisk sak. Randsoner, krenkelser og avmektighet finnes overalt. Kanskje viser Jesus best hvordan det mektige og avmektige forholder seg i Guds rike da han satte et barn midt imellom disiplene (Mark 9,36)?

Urfolksperspektivet var sterkt fremme i Arusha, også gjennom samiske innslag fra Norge. Forholdet til skaperverket – den jordvendte spiritualiteten – har vært en særlig gave fra urfolk inn i den globale kirkes fellesskap. Urfolks fortellinger om undertrykkelse og skam bidrar samtidig til selvransakelse og bevisstgjøring om kirkens rolle og oppdrag i møte med koloniale systemer og praksiser.

Tematikken misjon og urfolk har vært jobbet med som en oppfølging av KM 07/12, blant annet i samarbeid mellom de tre nordligste bispedømmene, Mellomkirkelig råd, Samarbeid menighet og misjon og Samisk kirkeråd.

Heftet «*Den norske kirkes globale urfolksarbeid*» gir eksempler på hvordan misjonsorganisasjonene i SMM samarbeider med ulike urfolk verden over og støtter dem både i deres kristne og urfolksidentitet. Det har videre blitt avholdt en konsultasjon i Tromsø om «Urfolk og misjon», hvor også Kirkenes verdensråds urfolksavdeling var representert. Oppsummeringen herfra sier viktige ting både om dagens misjonsarbeid og om urfolk som del av den verdensvide kirke:

- «All of humankind are in need of Christ and the Church is constituted to bring Christ to all peoples
- While as followers of Jesus Christ we have a vocation to bring the gospel to all people, we have no right to impose our culture on other people, or consider one culture as superior to another
- Our Christian faith both affirms and challenges different aspects of all cultures. »¹²

Pilegrimstanken og kampen for rettferdighet og fred

Kirkenes verdensråds generalforsamling i 2013 koblet pilegrimstanken med kampen for rettferdighet og fred til en overordnet programvisjon: «Pilgrimage for justice and peace». Den tyske teologen Martin Robra skriver: «The Busan delegates chose the word pilgrimage to underline the spiritual dimension of this process, which cannot be reduced to simple activism in the face of the multiple crises of life». Denne koblingen får frem den organiske sammenhengen mellom gudstro og konkret engasjement for Guds verden, identitet og handling. Når kirken engasjerer seg, er det noe mer og dypere enn aktivisme.

«Pilgrimage for justice and peace» er i Norge for eksempel blitt konkretisert gjennom den landsomfattende og også internasjonale «Klimapilegrim» fra Nordkapp til Paris i 2015 som hadde sin oppfølger i 2019.¹³ Gjennom «Transforming discipleship»-prosessen (fra Arusha 2018) ønsker man videre at disippelskap skal kunne være med å gi innhold til pilegrims-

¹² <https://kirken.no/nb-NO/SMM/nyhetsartikler/misjon-og-urfolk/>

¹³ www.klimapilegrim.no

tanken. Kunne vi tenkt oss noe lignende i Norge også: At disippelskap og pilegrim egentlig handler om det samme: Hvordan vi lever som kristne?

Selve begrepet «pilegrim» (latin: peregrino, fremmed) er ikke særlig brukt i Bibelen (unntak: Salme 42,5; Jes 35,8). Men begrepet «vandre» er meget sentralt: «Vandring er den bibelske metafor for livsstil og daglig adferd. I Efeserbrevet (alene) taler Paulus syv ganger om hvordan de kristne bør – eller ikke bør – vandre.»¹⁴ Efeserbrevet var den gjennomgående bibeldelen man brukte på bibeltimene under Lausanne III-konferansen i Cape Town i 2010, hvor ett av de to hovedtemaene var disippelskap. Et skriftsted om å «vandre med Gud» som er veldig mye brukt i ulike kirke og misjonssammenhenger rundt i verden, er Mika 6,8: «Han har kunngjort for deg, menneske, hva godt er. Og hva krever Herren av deg? Bare at du gjør rett, viser trofast kjærlighet og vandrer ydmykt med din Gud». Verset får frem sammenhengen mellom kamp for rettferdighet og det daglige livet med Gud.

Evangelisering – å vitne om Kristus

Ordet «evangelisering» lyder kanskje i noen norske ører enda mer påtrengende enn ordet misjon. Man ser for oss overivrige gateevangelister som presser traktater på tilfeldige forbipasserende. Men dette sentrale nytestamentlige ordet betyr jo rett og slett å *dele gode nyheter* (gresk: evangelium=godt nytt). Globalt finnes ikke den samme blygheten over å bruke dette ordet. Både Kirkenes verdensråd, Lausannebevegelsen og Den katolske kirke med pave Frans i spissen, bruker det aktivt, men fyller det med et bibelsk og godt innhold.¹⁵ Et annet moment som er viktig i denne sammenhengen, er koblingen som de siste årene er gjort mellom misjon/evangelisering og menneskerettighetene.

I 2009 utarbeidet Oslokoalisjonen for tros og livssynsfrihet «Ground rules for missionary activities». Disse felles anbefalingene er laget av representanter for de viktigste livssynssamfunnene og på en menneskerettslig plattform. De sier i kortform to ting:

- 1) Ja til fortsatt misjon for alle livssyn på grunnlag av trosfriheten og ytringsfriheten.
- 2) Misjon må alltid skje på en sensitiv, respektfull og etisk akseptabel måte, uten skjulte agendaer og elementer som skaper direkte eller indirekte ufrihet i livssynsspørsmål, for eksempel ved konvertering.

I 2011 gjorde de tre største aktørene i den globale kirke noe lignende. Kirkenes verdensråd (som representerer over 500 millioner kristne), Det pavelige råd for interreligiøs dialog (som representerer Den katolske kirke med over 2 milliarder kristne) og World Evangelical Alliance (som representerer ca. 600 millioner kristne), sier i sitt dokument «Christian witness in a multi-religious world»:

“Mission belongs to the very being of the church. Proclaiming the word of God and witnessing to the world is essential for every Christian. At the same time, it is necessary to do so according to the gospel principles, with full respect and love for all human beings”.¹⁶

¹⁴ Selv om ordet er oversatt forskjellig, bruker alle de følgende vers verbet ”å vandre” (gresk: *peripateo*) (Ef 2,2; 2,10; 4,1; 4,17; 5,2; 5,8; 5,15). (CTC)

¹⁵ Se for eksempel de siste dokumentene deres om evangelisering/misjon: Together towards life(TTL), Evangelii Gaudium(EG) og Cape Town Commitment(CTC) <https://kirken.no/nb-NO/SMM/om-misjon/misjonsdokumenter/>

¹⁶ Begge dokumentene finnes i sin helhet her: [Misjonsdokumenter - Samarbeid menighet og misjon \(kirken.no\)](https://kirken.no/nb-NO/SMM/om-misjon/misjonsdokumenter/)

I tillegg til evangelisering er «Witness to Christ» et annet bibelsk uttrykk som brukes mye internasjonalt, et uttrykk som viser til *vitne* både som verb og substantiv, ikke minst i Johannesevangeliet. I lys av at det fortsatt er veldig mange kristne søstre og brødre som blir forfulgt for sin tro, er det verdt å minne om den greske opprinnelsen til ordet, nemlig *martyria*. Det kan koste å bekjenne den kristne tro.

Witness brukes videre både om det personlige vitnesbyrdet og som «public witness,» jf. Det lutherske verdensforbunds bruk av ordet: «We are passionate about the churches holistically witnessing to Christ in their contexts.»¹⁷

«Public witness» er kirkens vitnesbyrd, for eksempel gjennom å engasjere seg for rettferdighet på ulike måter i det offentlige rom (f.eks. Klimapilegrim, Fakkeltog for trosfrihet/forfulgte kristne, en stemme i Flyktningpolitikken). Dette blir også kalt for kirkens profetiske røst som står opp for sannhet, menneskeverd, skaperverket, og er en tydelig røst mot urett og det som krenker Guds gode vilje.

Denne siste bruken av «witness» er etter Den norske kirkes forståelse en del av diakonien (jfr. *Plan for diakoni*) og sier på den måten noe om den nære sammenhengen mellom evangelisering og diakoni. I Den norske kirkes sammenhenger er det nok fortsatt behov for en alminneliggjøring av dette. Vi kan her kanskje lære noe av kristne migranter, for eksempel fra afrikanske land, som har et naturlig og åpent forhold til både å synliggjøre troen offentlig og det å dele den i mer personlige relasjoner.

Andelen misjonsprosjekter hvor det kirkebyggende/evangeliserende er en hovedkomponent, er langt mindre enn de mer diakonale prosjektene. Nå henger i praksis det diakonale og det forkynnende arbeidet tett sammen. Men det er likevel legitimt å spørre om vi trenger en større bevissthet på det helt sentrale i kirkens oppdrag. Hva er det kirken kan bringe og peke på som ingen andre gjør? Hva er det genuine i den kristne tro? Hva er kjernen i den skatt som er overlevert oss, og som vi er kalt til å gi videre? Hvis vi tenker at kirken har noe unikt å bringe videre, bør det kanskje også gjenspeile seg i hva vi gir mest fokus i praksis?

Interreligiøst samarbeid

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) er blitt en stadig arena for dialog og samhandling med religioner og livssyn i Norge. Ikke bare religionspolitikk, men i økende grad felles tema som flyktninger, trosfrihet, miljø, #tryggibønn og felles responser utenfor gudshus etter terror, er for eksempel tema som religionsledere sammen kan fronte. STL har i 2020 spilt en viktig rolle for å nå ut med informasjon om smittevern og korona til sine medlemmer, og på ulike språk.

Internasjonalt er også interreligiøst samarbeid blitt viktigere, gjerne i form av mer «diapaxis» (samhandling), f.eks. om tema som flyktninger og humanitært arbeid. Det lutherske verdensforbund inngikk for eksempel i 2014 en samarbeidsavtale med World Islamic Relief. Kirkens Nødhjelp har også blitt enda tydeligere i sitt strategiske samarbeid med religiøse organisasjoner og ledere i denne perioden.

På området klima, miljø og bærekraft har et slikt interreligiøst samarbeid skutt fart de siste årene. Den norske kirke har siden 2011 deltatt årlig med interreligiøse delegasjoner ved FNs

¹⁷ Fra LVFs siste strategiplan, pkt.6.1: [Les her](#).

klimatoppmøter og bidratt inn i ulike nettverk. Dessuten har de store verdensreligionene kommet på banen, hver for seg, og ikke minst sammen.

To eksempler på et slikt bredt samarbeid er Inter-faith Rainforest Initiative, som så dagens lys i Oslo i 2017, et interreligiøst samarbeid for bevaring av regnskogen ¹⁸og FN Miljø sin «#Faith4Earth»-prosess, som systematisk jobber for at kirker og trossamfunn kan bidra sammen for å oppnå bærekraftsmålene ¹⁹.

Generelt merker religiøse og økumeniske organisasjoner en større åpenhet for samarbeid med FN-organisasjoner på en rekke områder. Men på noen områder er interreligiøst samarbeid mer problematisk eller kontraproduktivt. Særlig på området seksuell og reproduktiv helse og rettigheter har det i denne perioden blitt vanskeligere å oppnå enighet.

2. Globale impulser i Den norske kirke

Misjon i trosopplæringen

Misjon i trosopplæringen har vært vektlagt gjennom bl.a. fagdager, årlig stipend, utarbeidelse av ressurser og litteratur. SMM-organisasjonene har i økende grad kommet på banen med skreddersydde ressurser og tilbud om samarbeid på dette området, for eksempel leirarbeid gjennom NMSU. I Ressursbanken finnes diverse ressurser menighetene kan bruke i tilknytning til menighetens misjonsavtale i trosopplæringen.²⁰ Men det er en stor variasjon i hvor godt dette er innarbeidet i menighetene. Det er derfor fortsatt et stort potensial for mer samarbeid og for i større grad å se det globale arbeidet og perspektivet som en ressurs i det pågående arbeidet lokalt. En viktig milepæl var da den nasjonale trosopplæringskonferansen hadde «Oppdrag kirke», og dermed misjon, som hovedtema i 2019. I den forbindelse utgav også IKO sammen NMSU og Stefanusalliansen boka «Fokus misjon».

Styrking av helhetlig misjon

Forståelsen av helhetlig misjon som det å dele evangeliet i både ord og handling (evangelisering og diakoni), har i stor grad fått rotfeste i Den norske kirke.²¹ Kirkens forståelse av at *diakoni er evangeliet i handling* med de fire komponentene: nestekjærlighet, kamp for rettferdighet, vern om skaperverket og inkluderende fellesskap, korresponderer godt med misjonsorganisasjonenes arbeid og tenkning rundt dette, f.eks. slik NMS og Misjonsalliansens tredelte målsetting uttrykker det: «Dele troen på Jesus, bekjempe urett og fattigdom». De to siste delene her har også felles agenda med FNs bærekraftsmål. På denne måten er det et solid grunnlag for et bredt og spennende samarbeid med stadig nye konstellasjoner.²²

Et konkret eksempel på et samarbeidstiltak som løftet hele denne helheten, var prostiturneen «La Livet vinne! - Diakoni og misjon i en ny tid» i Bjørgvin bispedømme i 2013-2014. Her gikk bispedømmet, SMM, MKR og Kirkens nødhjelp sammen om å holde inspirasjons-samlinger for ansatte, menighetsråd og andre frivillige i alle prostier.

¹⁸ www.interfaithrainforest.org

¹⁹ <https://www.unenvironment.org/about-un-environment/faith-earth-initiative>

²⁰ www.ressursbanken.no.

²¹ jf. funn fra VIDs evaluering av SMM [Les her](#).

²² Ecumenical diaconia 2016: [Les her](#).

Plan for diakoni: [Les den her](#).

Et annet eksempel er Rettferdskonferansen som Misjonsalliansen tok initiativet til å starte opp i Norge. Nå står 12 medarrangører bak, bl.a. MKR, SMM, KN, NKR, NORME og Digni. Hovedformålet kan oppsummeres slik: Å styrke sammenhengen mellom kristen tro og kampen for rettferdighet og gi inspirasjon og konkrete verktøy til lokale fellesskap for å utgjøre en forskjell. Representanter fra Lausannebevegelsen, World Evangelical Alliance og Integral mission er knyttet til et større økumenisk fellesskap gjennom Rettferdskonferansen.²³

Miljø og misjon

Skaperverkets plass i helhetlig misjon har vært et viktig tema i tiden siden 2012. Det har i både kirke og misjonsorganisasjoner blitt en økende bevissthet om at skaperverket har en naturlig og viktig plass i vårt oppdrag og i frelsen. Dette gjelder blant medarbeidere og i arbeidet internasjonalt og i Norge. I en tid hvor den globale miljøkrisen er en av verdens største utfordringer, blir det ekstra viktig å løfte frem hvor sentralt dette er i vår felles kristne tro. Seks grunnleggende linjer har gått igjen i den bibelske forankringen av kirkens miljøengasjement: Forvalteransvaret, nestekjærlighet, rettferdighet, inkarnasjonen, gjenopprettelse (knyttet til forsoning og frelse) og naturglede (den dype samhørigheten mellom mennesket og resten av skapelsen som peker mot vårt felles opphav).²⁴

Tematikken har fått fokus bl.a. gjennom følgende tiltak:

- Fagdager i samarbeid mellom KR, SMM, bispedømmene og lokale menigheter
- Skaperverkets dag gudstjenester med globalt og misjonalt fokus
- Klimapilegrim 2015 (og 2019) hvor MKR, SMM og KN var pådrivere, hvor en stor bredde av kirkelige aktører og interreligiøst samarbeid var involvert.
- NMS Gjenbruk har på de senere årene blitt en av Norges største gjenbrukskjeder (flere butikker enn Fretex) med 51 butikker over store deler av landet og 2500 frivillige.
- Galleri Normisjons bruktbutikker har også vært en suksess, med anerkjennelse av HMS prinsesse Mette Marit
- Artikler i *Luthersk Kirketidende*

Den norske kirke har i denne perioden vært en pådriver for interreligiøst miljø- og klimasamarbeid. Det er opprettet et interreligiøst klimanettverk, og flere religionsdialoger lokalt har i økende grad fått preg av grønt miljø-samarbeid. Siden 2011 har det årlig også vært interreligiøs deltakelse ved FNs klimatoppmøter.

Gudstjeneste og misjon

Kirkemøtet ba i 2012 om at misjon og vår del i kirkens globale oppdrag skulle synliggjøres og knyttes tettere til gudstjenesten. Det ser ut til å være en økende bevissthet om dette i menighetene, selv om det fortsatt er ubrukt potensial.

Et konkret uttrykk for dette er Lysgloben (Kristusgloben/Misjongloben), som nå stort sett finnes i enhver kirke landet over. Globen er i seg selv en tydelig påminnelse om vår del i det store felleskapet og oppdraget med Kristus i sentrum. Mange menigheter bruker den også aktivt i forbønnen, for eksempel kombinert med *Alterbokens* alternativ «Forbønn i fire himmelretninger». Mange menigheter gjør også det globale oppdraget mer nært og

²³ jf. prof. Dave Bookless og Katharine Hayhoe deltakelse på webinar på Miljøsporet på RK20.

²⁴ jf. Teologisk og klimafaglig grunnlag for Kirkens miljøengasjementet, Klimarettferdighetsheftet (hvitt) til det økumeniske tiåret *Skaperverk og bærekraft* [Les heftet her](#).
og misjonsgeneralenes artikkel mot vekst tankegangen i Klimarettferdighetshefte (sort)
http://issuu.com/kirken/docs/klimarettferdighet_magasin?e=0/7258512

forpliktende ved at menighetens eget misjonsprosjekt og søsterkirker/vennskapsmenigheter tas med i den ukentlige forbønnen.

Koblingen mellom våre sakramenter og misjonsoppdraget er også blitt tydelig gjennom den nye liturgien. Koblingen mellom dåp og sendelse er behandlet ovenfor, men også nattverden har en vakker fortsettelse som peker i samme retning. I avslutningsdelen av vår nattverd liturgi sier liturgen: «Styrk oss ved din Ånd til vitnesbyrd og tjeneste i verden». Vitnesbyrd og tjeneste i verden sammenfatter nettopp kirkens og de døptes globale oppdrag. Vi sendes med evangeliet i ord og handling, diakoni og vitnesbyrd («martyria»). Ved å løfte frem disse korte, men innholdsmettede setningene i vår liturgi kan vi bevisstgjøres på sammenhengen mellom det vi får del i gjennom sakramentene, og det vi sendes ut med. Slik kan også menigheten bevisstgjøres på sendelsen i slutten av gudstjenesten, ved for eksempel å bruke Jesu ord fra misjonsbefalingen i Johannesevangeliet: «Som Far har sendt meg, sender jeg dere!» (Joh 20,21).

Samarbeid menighet og misjon har i en årrekke bidratt med prekener og gudstjenesteressurser særlig knyttet til åpenbaringstiden. Disse kan også meget vel brukes gjennom hele året for å styrke Den norske kirkes del i kirkens globale oppdrag. Ikke minst er Kristi himmelfartsdag og pinsen en gylden mulighet til å sette fokus på kirken som global, flerkulturell og grenseoverskridende.²⁵

Lokalmenighetens to globale søyler

Den norske kirke står sammen med et mangfold av organisasjoner og kirker i vårt felles oppdrag. Men på lokalmenighetsnivå har det over tid vokst frem to hovedsøyler i lokalmenighetens internasjonale engasjement; Kirkens Nødhjelps fasteaksjon og «Menighetens misjonsavtale» gjennom SMM-organisasjonene. Disse to utfyller hverandre på en god måte med noe ulike roller. Kirkens Nødhjelps arbeid er spisset inn på den diakonale siden av kirkens globale oppdrag, mens misjonsorganisasjonene jobber ut fra tankegangen om helhetlig misjon, hvor diakonalt og kirkebyggende arbeid henger organisk sammen.

Misjonsorganisasjonene står i sitt arbeid ofte friere til å løfte frem vitnesbyrdet om Kristus og kallet til omvendelse, dåp og tro, mens Kirkens Nødhjelp på sin side har en appell som skaper tilslutning i et bredt lag av folket. Kirkens Nødhjelps fasteaksjon har vært en suksess, og ca. 99 % av våre omlag 1200 menigheter deltar årlig med sine konfirmanter i denne. Aksjonen har de siste årene samlet inn om lag 30 mill. kr. Dette er en flott dugnad fra kirkene og det norske folk. Pr. i dag har 80 % av menighetene en misjonsavtale med en eller flere av kirkens misjonsorganisasjoner (SMM). Den gjennomsnittlige innsamlingen per menighet i året er 16 000 kr, som samlet gir ca. 16 mill. årlig. Innsamlet årlig beløp per menighet varierer grovt sett fra 3 000-300 000 kr. Selv om menighetene har veldig ulike forutsetninger, sier dette også mye om at givertjenesten har et stort potensial, jf. vedtak 1a) KM 07/12. Det sier også noe om et potensial for større eierskap i mange menigheter. Det vi setter pengene våre på, viser ofte hva som er viktig for oss, og hva vi prioriterer i praksis.

Hovedvekten av menighetsrådene velger diakonale prosjekter. Dermed er det en utfordring fremover å kommunisere viktigheten av mer spesifikt kirkebyggende prosjekter, forstått som det arbeidet ingen andre støtter om ikke menighetene selv gjør det. Det er gjelder særlig forkynnelse, kirkelig undervisning og invitasjon til dåp og tro. Vi trenger å styrke spissen i

²⁵ Se ressurser på www.kirken.no/smm

misjon, det genuine ved kirkens budskap, merverdien som misjonsorganisasjonene bidrar med, samtidig som vi bygger videre på den helhetlige misjonstenkningen.

«Sammen som kirke i hele verden» var en digital solidaritetsaksjon som oppsto som en spontan reaksjon på koronapandemien våren 2020. Målet var å styrke våre søsterkirker i deres diakonale arbeid i denne krisen, gjennom det allerede etablerte samarbeidet mellom lokalmenighetene og misjonsorganisasjonene. Initiativet ble startet i Agder og Telemark bispedømme sammen med Nord-Hålogaland biskop og spredte seg etter hvert til alle 11 bispedømmer. I løpet av kort tid var over 180 menigheter over hele landet med, noe mange menigheter opplevde som en etterlengtet revitalisering av misjonsavtalen med potensial til å gjøre mer ut av denne.²⁶

Misjonale kirke

I samarbeidet mellom Den norske kirke og misjonsorganisasjonene har det vært to hovedspor som har fulgt hverandre. Det ene er det praktiske samarbeidet mellom lokalmenigheter og organisasjonene gjennom menighetens misjonsavtale. Det andre sporet er misjonale kirke-tenkning, dvs. en kirketenkning der det utadrettede perspektivet er bestemmende for hva vi tenker kirken skal være: Kirken er til for å dele evangeliet om Jesus Kristus i ord og handling. Dette målet må være bestemmende for hvordan vi er kirke lokalt og globalt. Vi trenger å integrere dette utadrettede perspektivet i alt menigheten og kirken gjør, i trosopplæring, gudstjeneste og annet arbeid. Vi trenger å bygge en kultur og en grunnholdning som løfter blikket utover, ser, oppsøker og inviterer.

Det Norske Misjonsselskap og VID vitenskapelige høyskole har ikke minst vært en viktig bidragsyter på dette området. De har hatt et langvarig og nært samarbeid med Den anglikanske kirke om «Mission shaped church» og «fresh expressions of church» (jfr. våre breddetiltak i Trosopplæringen), og har satt disse impulsene i kontakt med Den norske kirke. NMS har innenfor Den norske kirke vært pionerer for «nye kirkelige nærvær» og har i samarbeid med ulike bispedømmer startet opp over 20 nye menigheter, bl.a. i nybyggerstrøk. Spikkestad kirke og kulturhus er et av de nyeste eksemplene. I tillegg kommer de internasjonale menighetene i de fleste storbyene²⁷.

NMS/VID har også jobbet frem menighetsutviklingsverktøyet *I fokus* som er skreddersydd inn mot vår norske folkekirkevirkelighet²⁸. Normisjon har i denne sammenheng bidratt med et annet verktøy, *Agenda -1*, som brukes i flere Dnk-menigheter, og som også brukes blant våre internasjonale partnere, ikke minst i Mekong-landene²⁹. Disse utgjør sammen med *Naturlig menighetsutvikling* (NKR) og MUV (MF) en verktøykasse for lokalmenighetene. Den norske kirke har videre utarbeidet betenkningen «*Nye kirkelige nærvær*» sammen med flere av disse samarbeidspartnerne. NMS, Dnk og NKR er gjennom en arbeidsgruppe også knyttet til et landsomfattende økumenisk læringsfellesskap for nye kirkelige nærvær, *Sendt*.³⁰

Besøk til søsterkirker/misjonspartnere

<https://www.vid.no/om-oss/fakulteter-sentre-og-avdelinger/senter-for-menighetsutvikling/fokus/>

²⁹ <https://kirken.no/globalassets/bispedømmer/stavanger/dokumenter/tema/menighetsutvikling/agenda-1---smaksprove.pdf>

³⁰ <https://sendtnorge.no/tre-satsingsomrader/sendt-laeringsnettverk/>

Gjennom menighetenes samarbeid med misjonsorganisasjonene er Den norske kirke engasjert i kirkebyggende og diakonalt arbeid i over 40 land. Relasjonsbygging er viktig i den globale kirkes oppdrag, og siden 2012 har følgende søsterkirker og partnere vært besøkt gjennom misjonsrådgivernes årlige kompetansehevingsturer i SMM-regi:

- Kina – Misjonsalliansen/Areopagos
- Hong Kong – Evangelical Lutheran Church of Hong Kong /Areopagos/NMS
- Thailand – Evangelical Lutheran Church of Thailand /NMS
- Laos – Laos Evangelical Church/NMS
- Kambodsja – Normisjon/Misjonsalliansen– økumenisk samarbeid med lokale partnere
- Nepal – United Mission to Nepal /HimalPartner/Normisjon
- Israel/Palestina/Jordan – Evangelical Lutheran Church of Jordan and the Holy Land/Messiansk-jødiske menigheter i Israel/ Israelsmisjonen
- Egypt – The Coptic Orthodox Church of Alexandria – NMS/Stefanusalliansen
- Frankrike – United Protestant Church of France – NMS
- Liberia – The United Methodist Church in Liberia/Misjonsalliansen
- England – The Church of England(den anglikanske kirke)/NMS
- Brasil – Evangelical Lutheran Church of Brazil – NMS/Misjonsalliansen
- Ecuador – Iglesia Evangelica con Confección Luterana de Ecuador (IECLE)
Den evangelisk-lutherske kirken av luthersk konfesjon. Spansktalende
- Iglesia Evangélica Luterana Indígena de Ecuador (IELIE)
Den evangelisk-lutherske urfolkskirken – Normisjon/Misjonsalliansen

3. Evalueringen av Samarbeid menighet og misjon

1. Bakgrunn for evalueringen:

Samarbeid menighet og misjon (SMM) ble opprettet etter vedtak i Kirkemøtet i 1994. I dag omfatter SMM syv misjonsorganisasjoner samt Den norske kirke. Høsten 2019 vedtok SMM-rådet at det skulle gjennomføres en ekstern evaluering av SMM. VID vitenskapelige høgskole avleverte evalueringsrapporten «Møte, vokse, dele. Evaluering av Samarbeid menighet og misjon (SMM)» 29. januar 2020. ³¹

1.1 Hovedproblemstillingene i evalueringen:

1. Fungerer de strukturelle rammene for SMM-samarbeidet hensiktsmessig i dag? (Misjonsforståelse og strukturanalyse)
2. I hvilken grad har SMM-samarbeidet ført til økt engasjement og eierskap til misjon i menighetene i Den norske kirke? (Effektanalyse)
3. Får organisasjonene et tilfredsstillende resultat ut av samarbeidet i forhold til de ressurser de bruker på SMM? (Kost–nytte-analyse)

1.2 Kort oppsummering av evalueringen:

SMM har i det store og hele vært en suksess. 80 % av menighetene har avtaler med SMM-organisasjoner, med en helhetlig misjonsforståelse i tråd med Kirkemøtets forståelse av misjon, noe som har nådd bredt ut i kirken. SMM har vært en viktig premissleverandør og inspirator til fornyet misjonsengasjement i menighetene, selv om SMM som struktur ikke er godt kjent i menighetene. Evalueringen peker også på SMMs rolle som en viktig arena for teologisk refleksjon og nytenkning om misjon. Det svakeste leddet i SMM-strukturen er det

regionale. Verken de regionale SMM-utvalgene i bispedømmene eller rådgiverstillingene på bispedømmekontorene fungerer optimalt. Evalueringen gir dessverre ingen forslag til alternative måter å organisere SMM-samarbeidet på, fordi ingen av respondentene svarte på dette. Om dette skyldes at SMM har en svært kompleks struktur, og at det derfor er vanskelig å komme på alternative samarbeidsformer, eller om det skyldes en endringstrøtthet i kirken, kan en spørre seg om. Evalueringen etterlyser mer tallmateriale for å kunne vurdere kost-nytte-perspektivet, sett både fra organisasjonene og kirkens side.³²

1.3 VIDs anbefalinger

Kapittel 6 i evalueringsrapporten inneholder en oppsummerende drøfting, og VIDs anbefalinger:

«Oppdragsforståelse og misjonsforståelse

Vi anbefaler at DNK initierer samtaler om misjon på alle nivåer i DNK og drøfter hvordan dette er forpliktende for kirkens ledere. Videre anbefaler vi at SMM initierer og opprettholder en teologisk refleksjon og dialog mellom DNK og misjons-organisasjonene om misjon med særlig henblikk på misjonerende kirke og misjonale menigheter. Misjon bør være en fast og synlig del av DNK sårreportering.

Potensial for vekst og utvikling

Vi anbefaler at SMM intensiverer arbeidet for å oppnå målet om at alle menigheter i DNK har misjonsavtale, og at avtalene blir fulgt opp av organisasjonene. Det vil kunne utarbeides retningslinjer for oppfølging av avtaler. SMM bør intensivere sitt arbeid både overfor embetslinjen og fellesrådlinjen. Samtidig anbefaler vi økt satsing på å fremme SMMs strategiske mål om å utvikle og etablere felles arenaer og verktøy for læring, inspirasjon og utrustning til misjon. SMM bør oppfordre til flerårige prosjekter, samtidig som det bør vurderes om og hvordan ad hoc-prosjekter kan tilbys gjennom SMM.

Strukturelle endringer

Vi anbefaler at SMM videreutvikler organisering i lys av ny kirkeordning for DNK. Videre er det betimelig at partene i SMM vurderer misjonsrådgiverstillingenes finansiering og organisering, samt utvikler en felles arbeidsinstruks. Videre anbefaler vi at partene i SMM vurderer det regionale SMM-utvalget med tanke på representasjon, myndighet og mandat.

Økonomi

Vi anbefaler at SMM-partene arbeider gjennom menighetsrettede tiltak for at misjonsavtalene skal generere større engasjement og høyere inntekter. Det er naturlig at partene drøfter fordeling av misjonsavtaler mellom organisasjonene og tematiserer økonomiske forhold ved SMM. Relatert til dette anbefaler vi at SMM utvikler rutiner for dokumentasjon av økonomidata og kommunikasjon på sentralt og regionalt nivå.»

Kapittel 7 summerer opp evalueringen i 12 punkter:

«På bakgrunn av det empiriske materialet og analysene i denne rapporten anbefaler vi at SMM opprettholdes, men videreutvikles gjennom at partene i SMM-samarbeidet vurderer følgende momenter:

1 SMM grunnlagsdokumenter finnes her: [Grunnlagsdokumenter](#)

2 Evalueringsrapporten finnes her: [Evalueringsrapporten](#)

1. intensiverer arbeidet for å oppnå målet om at alle menigheter i DNK har misjonsavtale
2. arbeider gjennom menighetsrettede tiltak for at misjonsavtalene skal generere større engasjement i menighetenes arbeidsgrener, særlig i trosopplæringen, etablerer misjonsutvalg og misjonskontakt, samt arbeider for at misjonsavtalene genererer høyere inntekter
3. videreutvikler organisering og kommunikasjonslinjer i lys av ny kirkeordning for DNK hva gjelder arbeidsgiverlinjer og styrking av nivåer i kirkeorganisasjonen
4. initierer og opprettholder en teologisk refleksjon og dialog om misjonsbegrepet i samarbeidet mellom DNK og misjonsorganisasjonene
5. initierer samtaler om helhetlig misjon på alle nivåer i DNK og om hvordan dette er forpliktende for kirkens ledere
6. vurderer misjonsrådgiverstillingenes finansiering og organisering, samt utvikler en felles arbeidsinstruks og en mer ensartet prioritering av stillingsomfang ved bispedømmekontorene
7. vurderer det regionale SMM-utvalget med tanke på representasjon, myndighet og mandat
8. styrker kontakten mellom regionalt nivå i SMM-samarbeidet og menighetene
9. drøfter fordeling av misjonsavtaler mellom organisasjonene samt retningslinjer for oppfølging av avtaler som er mer forpliktende for misjonsorganisasjonene
10. blir bevisst regionale forskjeller og vurderer tilpasninger ut fra ulike kirkelandskap og misjonsorganisasjonenes nedslagsfelt og aktivitetsnivå
11. utvikler rutiner for dokumentasjon og kommunikasjon på sentralt og regionalt nivå særlig med hensyn til årlige økonomidata og at samlet rapportering styrkes i DNKs årsrapport
12. drøfter kriterier for hvilke organisasjoner som kan være medlemmer i SMM»

1.4 Prosessen videre

Kirkerådet ble holdt orientert om evalueringen og oppfølgingsplaner gjennom 2020, og dette ble drøftet med misjonsorganisasjonene i SMM-rådet. Prosessen ble forsinket på grunn av koronasituasjonen. Mot slutten av året ble en høring sendt til bispedømmerådene. I løpet av våren 2021 vil en på bakgrunn av høringen trekke konklusjoner i SMM-rådet, i samråd med Kirkerådet. Målet for evalueringsprosessen er hvordan en kan videreutvikle samarbeidet og skape større eierskap og konkret engasjement for misjon i Den norske kirkes menigheter.